

SILLOIN NOLOTTI

Olin keväällä 1966 professori Sulo Toivosen pitämällä kehitysfysiologian tekniikan kurssilla. Tätä lähinnä käytännön töihin keskittyvää laudatur-kurssia pidettiin joka päivä muutaman viikon ajan toukokuun loppupuolella. Opintokirjan mukaan kurssi näyttää päättyneen 3.6.

Teimme kehitysfysiologisia kokeita vesiliskon munilla ja alkioilla. Työvälineinä olivat lapsen hiukset tai kromilangasta itse tehdyt "leikkausvälineet". Operaatiot tapahtuivat vesiliuoksessa stereomikroskoopin alla. Jaoimme mm. alkioita lapsen hiuksella saaden aikaan joko oikeita tai vesiliskon siamilaisia kaksosia. Tai istutimme muutamia raajan aiheen soluja toiseen paikkaan, jolloin siihen kehittyi ylimääräinen raaja. Tai siirsimme pienen palan alkion ylähuulesta alkion selkäpuolelle tai vatsaan. Tuloksena oli ylimääräinen selkä. Työ oli äärimmäisen tarkkaa ja keskittymistä vaativaa.

Olin toukokuun loppupuolella viettämässä helluntaita Pohjois-Karjalassa. Seurustelin silloin Esko Jolkkosen kanssa, joten takaisinlähtö Helsinkiin venyi toisena helluntaipäivänä puoleenyöhön. Ajelin koko aamuyön DKW:llä kohti opiskelukaupunkia. Ehdin häthätää käydä kämpillä vaihtamassa vaatteita ennen kahdeksaksi fysiologian laitokselle menoa. Ajaessa valvotun yön jälkeen "istutustyöt" eivät tahtoneet sujua millään, vaikka yritin tukea koko kyynärvarteni työpöytäni, ettei käteni olisi vapissut. Kaikesta huolimatta tärinää oli sen verran, etteivät mikroskoopin alla tehtävät leikkaukset onnistuneet. Professori Toivonen katseli jonkin aikaa epätoivoisia yrityksiäni, kunnes totesi: "Taitaa olla dagenefter" (krapula). Vastasin: "El ole, vaan olen ajanut 500 km aamuyöstä autolla". Siihen Toivonen: "Lähdetäänpä tuonne yläkertaan katselemaan minun töitäni". Niin tehtiin, ja se onnistui hyvin, koska meitä oli kurssilla vain kolme naisopiskelijää. En tiedä, uskoiko Toivonen selitystäni, mutta minua nolotti joka tapauksessa aiheuttamani ohjelman muutos.

Käytöstavat 1960-luvulla olivat aivan toisenlaiset kuin nykyään. Ilman sinunkauppoja vain lähimpiä tuttavuuksia sinuteltiin. Professoreja teititeltiin, totta kai. Mutta myös professorit teitittelivät opiskelijoita ja puhuttelivat heitä kaiken lisäksi neideiksi tai herroiksi. Muutenkin käytöstavat olivat muodollisen kohteliaita. Kerran fysiologisen laitoksen johtaja professori Paavo Suomalainen soitti minulle kotiin läpi menneestä eläintieteen historian tentistä. Hän aloitti: "Päivää, täällä on professori Suomalainen". Kohteliaan "Hyvää päivää" -vastauksen sijasta sirkutin: "Päivää, päivää", ennen kuin todella tajusin, kuka langan toisessa päässä on. Nolona yritin edes loppupuhelun ajan olla muodollisen kohtelias.

Emännöin 1980-luvulla silloisen eduskunnan puhemiehen Mikko Pesälän ja hänen vaimonsa Ilomantsin vierailua. Tutustuimme ensin Möhkön museoihin ja tukkilaiskisoihin. Sen jälkeen puhemies Pesälä oli kirkolla kunnan isien ongelmien esittelytilaisuudessa. Päätin viedä rouva Pesälän siksi aikaa tutustumaan Ilomantsin kirkonkylään lintuperspektiivistä kasin - eli tarkoitus oli viedä hänet vesitornin näköalatasanteelle ja kahvioon. Koska aioimme jatkaa sieltä suoraan kesäteatteriesitykseen Parppeinvaaralle, päätin käväistä kotona ennen torniin nousemista hakemassa iltaa varten shaaleja silta varalta, että niitä tarvittaisiin viilenevässä illassa.

Siihen aikaan tornin hissilippu oli maksullinen. Kun rupesin maksamaan omaa ja rouva Pesälän lippua, huomasin, että olin unohtanut shaalinhakumatkalla kasilaukkuni kotiin. Niinpä rouva Pesälä joutui kustantamaan meidän molempien sekä hissiliput että yläkerran kahviannokset. Kyllä nolotti. Teatteriliput olin sentään hankkinut etukäteen, joten se pelasti edes osittain tilannetta, kun maksaja ei suostunut jälkikäteenkään ottamaan rahaa vesitornivierailusta.

Teimme hiihtolomalla 1984 Pohjois-Karjalan biologian opettajien opintomatkan Keski-Aasiaan Uzbekistaniin. Olin kyseisen matkan matkanjohtajana. Matkan ohjelma oli pyritty lyömään lukkoon etukäteen niin pitkälle kuin se oli suinkin mahdollista silloisessa Neuvostoliitossa. Uzbekistanhan kuului vielä tuolloin Neuvostoliittoon. Leningradista mukaamme piti lähteä Inturistin tulkin. Leningradissa lentokoneen lähtiessä puolenyön jälkeen kohti Tbilisiä meille kuitenkin ilmoitettiin, että hiihtoloman turistiruuhan takia meille ei ollutkaan liennyt tulkkia. Valvoin koko yön lentokoneessa ja mietin ahdistuneena, miten selviäisin venäjän kieltä osaamattomana tilanteesta. Aamulla olimme perillä, ja päivän ohjelma sujui englannin kielellä. Väsymyksestä huolimatta osan porukasta, minun sen mukana, piti lähteä oopperaan katsomaan Carmenia. Esitys oli loistava. Mutta matkaväsymys painoi silmäluomia. Oikealla puolellani istunut silloinen Outokummun lukion rehtori Jouko Ahtiainen nukahtikin oopperan toisella puoliajalla. Itse päätin vakaasti pysytellä hereillä esityksen loppuun asti. Mutta nukutti armottomasti. Niinpä päätin lepuuttaa välillä silmiäni ja kuunnella oopperaa silmät kiinni. Aikansa se onnistuikin niin, että välillä myös katselin esitystä. Mutta vaikka kuinka taistelin unta vastaan, nukahtin lopulta. Säikyn herkästi äkkinäisiä ääniä ja liikkeitä ja parkaisen silloin kuuluvasti. Kun heräsin esityksen ampumiskohtaukseen, pomppasin tuoliltani ylös kädet kohotettuina ja huusin kuuluvasti: "Aaaah". Voitte arvata, mitkä olivat tunteeni, kun koko oopperayleisö tuijotti minua ja ihmetteli reaktiotani.

Olin jälleen biologian ja maantieteen opettajien opintomatkalla heinäkuussa 1985, tällä kertaa silloisessa Tsekkoslovakiassa. Olimme kierrelleet kuumen kesäpäivän tutustumassa Prahan ympäristön luontokohteisiin. Reissun jälkeen astelimme suoraan linja-autosta hotellimme päivällispöytään. Minun paikkani sattui olemaan ravintolasalin oven vieressä selkä tuloaulaan päin, josta tietysti oli kuumana kesäpäivänä ovi auki ulos asti. Olen hankala selkäpotilas, johon iskias tai noidannuoli saattaa iskeä koska tahansa. Erityisen vaarallista on pienikin ilmavirta hikiseen nahkaan. Niinpä kun olin nousemassa ruokapöydästä, kivulias noidannuoli iski selkääni. Parkaisuhan siinä pääsi, enkä kärsinyt liikahda ylös enkä alas, vaan ähkin polvet koukussa toisella kädellä pöytään nojaten, kunnes tilanne hieman helpottui. Parkaisuni sai ruokailijoiden päät kääntymään puoleeni, ja minä olin posket punaisina ja nolona aiheuttamastani hämmingistä.

Selkäni leikattiin ensimmäisen kerran keväällä 1987. Leikkauksen jälkeen minulla oli kuuden viikon istumiskielto. Koska olin ollut koko työvuoden sairaslomalla - töissä olin vain kahdeksan päivää ja senkin kolmessa eri pätkässä - leikkaava lääkäri antoi minulle luvan lähteä etukäteen varatulle Unkarin matkalle sillä ehdolla, että saisin Finnairilta luvan seistä lentokoneessa. Lupa heltisi. Vain nousujen ja laskujen aikana "istuin" niin, että olin käsinojalla olevien kasivarsieni varassa takapuoli irti penkistä. Matka meni ilman kommelluksia. Porukkaamme taisi kuulua kahdeksan henkeä, joten tervetuloilaisuus hotellimme ulkoterassilla sujui minultakin kohtuullisesti, vaikka jouduin nauttimaan pöydän antimet seisaaltani. Liikuimme paljon Budapestin ympäristössä pikkubussilla, minä takapenkillä pitkälläni matkustaen. Retkillä ruokailut olivat aina eri ravintoloissa. Aluksi nautin kaikki ateriat kuuliaisesti seisaaltani. Joka paikassa se herätti minusta kiusallista huomiota. Huomiosta nolostuneena ratkaisin tilanteen niin, että rupesin istumaan ruokailuni ajaksi, mutta yritin hotkia ruuan mahdollisimman nopeasti ja läksin sitten ulos kävelemään, jotta muu porukka sai aterioida kaikessa rauhassa.

Matkustin 1990-luvun puolivälissä kevättalvella lentokoneella Joensuusta Helsinkiin. Kone oli kuuden maissa Seutulassa, ja minulla oli Outi-tyttäreni kanssa treffit rautatieaseman Finnairin terminaalin edessä puoli seitsemän aikoihin. Kiirehdin lentoasemalla Finnairin bussiin. Minulla on aina jotain matkalukemista mukana. Niin nytkin. Olin aloittanut kirjan lukemisen jo lentokoneessa ja jatkoin sitä bussissa. Tosi mielenkiintoinen kirja olikin. Uppouduin siihen keskittyneesti. Jossain vaiheessa ihmettelin, miten pitkään matka kestää, tiheämpää asutusta ei ala ilmestyä näköpiiriin, mutta jatkoin lukemistani. Lopulta, kun vilkaisin ikkunasta, huomasin epäilyttävän tutun

ympäristön. Kohta bussi pysähtyikin saman kotimaan terminaalin eteen, mistä oli lähtenyt. Minä riensin kysymään kuskilta, eikö bussi menisikään Rautatientorille. Hän vastasi: "Ei, tämä ajaa kotimaan ja ulkomaan terminaalien väliä." Nolestuneenakin ihmettelin, miksei hän tullut sanomaan asiasta minulle, koska olin bussin ainoa matkustaja ja kiertänyt ties kuinka monta ympyrää terminaalien väliä.

Kännyköitä ei ollut, joten Outi oli odottanut minua hädissään ja ihmeissään rautatieasemalla. Tulin sinne lähes tunnin myöhässä. Kun seuraavana päivänä kerroin tapauksen tyttärelleni Marketalle, hän totesi ykskantaan: "Äiti, sinä se kerrot aina reilusti töppäyksistäsi".

ULLA JOLKKONEN